

Abdurrahman Çetin. Kur'ân-ı Kerim'in İndirildiği Yedi Harf ve Kıraatlar. İstanbul: Ensar Yayınları, 2010.

Abdurrahman Çetin. Seven Letters of the Holy Quran as Revealed and the Qiraats. İstanbul: Ensar Publishing, 2010.

RESUL AKCAN

Yüksek Lisans Öğrencisi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri, Bursa/Türkiye

Graduate Student, Uludağ University, Institute of Social Sciences, Basic Islamic Sciences
resulakcan57@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5975-9642>

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 26 Nisan / April 2019

Kabul Tarihi / Date Accepted: 10 Mayıs / May 2019

Yayın Tarihi / Date Published: 31 Mayıs / May 2019

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Mayıs / May

Atıf / Citation: Akcan, Resul. "Abdurrahman Çetin. Kur'ân-ı Kerim'in İndirildiği Yedi Harf ve Kıraatlar. İstanbul: Ensar Yayınları, 2010". *edid: edebali islamiyat dergisi/ edebali islamic journal* 3/5 (Mayıs/May 2019): 123-130.

İntihal: Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

Web: <http://dergipark.gov.tr/edid> | <mailto:iifdergi@bilecik.edu.tr>

Copyright © Published by Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi / Bilecik Şeyh Edebali University, Faculty of Islamic Sciences, Bilecik, 11230 Turkey.

Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

Yüce kitabımız Kur'ân-ı Kerim, nüzulünden günümüze kadar dil, kelim, fıkıh, tefsir gibi birçok alanda araştırma konusu olmakla tüm zamanları kuşatan müstesna bir konuma sahiptir. Nitekim onun bu eşsiz konumu 'Kur'ân İlimleri' ana başlığı altında dev bir külliyyatın oluşmasına ön ayak olmuştur. Bu külliyyatın en önemli parçalarından birisi de Ahrufu's-Seb'a (Yedi Harf) konusu ve bu konu çerçevesinde oluşan ilmî disiplindir. Kur'ân-ı Kerim'in yedi harf üzere indirildiğinde şüphe yoksa da yedi harfin mahiyeti hep tartışılmalı bir mesele olmuştur. Bu mesele, müellifin önsözünde de dile getirildiği gibi bazı âlimler tarafından 'büyük ve güç bir mesele' olarak tarif edilmiş ve bu bağlamda birçok görüş ortaya çıkmıştır. Böylesine ağırlıklı, çetrefilli, bir o kadar da önemli olan bu meselenin sade bir üslupla kaleme alınması birçok kişinin bu eserden istifade etmesine imkan tanımıştır. Bu eser kaleme alınmadan önce, konuya ilişkin birtakım çalışmalar yapılmışsa da¹ yedi harf meselesini, rivayet olunan hadislerin tahlilinden oryantalistlerin yaklaşımlarına kadar etraflıca ele alan Türkçe bir eser araştırdığımız kadarıyla bulunmamaktadır. Eser yayın tarihinden itibaren başta kıraati aşere eğitim ve öğretimiyle meşgul olan kurrâ olmak üzere birçok araştırmacının dikkatini çekmiş ve çokça istifade edilen bir kaynak olmuştur.

Eser bir giriş ve beş bölümden oluşmaktadır. Müellif eserin giriş kısmında konuya girizgâh yapıp meselenin önemine işaret ettikten sonra bu alanda yapılmış çalışmaları sıralamıştır. Sonrasında ise "Yedi Harf'in Mahiyeti" başlığı altında ilk olarak lügat, lehçe ve şive/ağız kavramları ele alınmış, Kur'ân-ı Kerim'in kahir ekseriyetinin kureyş lehçesiyle nâzil olduğu ifade edilmiş ve kureyş lehçesinin genişlik, olgunluk, telaffuz kolaylığı açısından bazı üstünlüklerine işaret edilmiştir. (s. 30-32) Aynı zamanda lehçeler arasında (hareke ve harf değişikliği, takdim-tehir, hazif-isbat, tezkir-te'nis, ziyade-noksan, hemz-teshil, ibdal-hazif, fetih-imâle, idgâm-'adem-i idgâm ve irap bakımından) bazı farklılıkların bulunduğu dile getirilmiştir.

Öte yandan Kur'ân-ı Kerim'in Arapça olarak indirildiği vurgulanmakla beraber, Kur'ân'da az da olsa Arapça olmayan kelimelerin de bulunduğu, fakat bu kelimelerin zaman içerisinde Arapçaya adapte edildiği söylenilerek, ilgili rivayetlere bu kısımda yer verilmiştir. (s. 32-34) Sonrasında ise müellif, yedi harf (السبعة الاحرف) 'in kavramsal analizi yaparak, 'harf' kelimesinin; üslûp, lügat, okuyuş ve özellikle de vecih olarak değerlendirilmesinin, 'yedi' kelimesinin ise; belirli bir sayı değil de 'çokluk' anlamında kullanılmasının daha doğru olacağını dile getirerek kendi kanaatini ortaya koymuştur. (s. 35-37)

¹ Yapılan çalışmalar için bk. Abdurrahman Çetin, *Kur'ân-ı Kerim'in İndirildiği Yedi Harf ve Kıraatlar*, (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2010), 22-24.

Birinci bölümde müellif, yedi harf konusunda rivayet olunan hadisleri ele almış ve bunların genel bir değerlendirmesini yapmıştır. Bunu yaparken söz konusu hadisleri "Kur'an'ın Yedi Harf Üzere İndirildiğini Bildiren Hadisler", "Yedi Harfin Mahiyetine Işık Tutan Hadisler", "Kur'an'ın Yedi Harf Üzere İndirilmesinin Sebep ve Hikmetlerini Açıklayan Hadisler", "Kur'an'ın Kıraatında ve Yedi Harf Hususunda Şüphe, İhtilaf, Münakaşa ve Mücâdele Etmeyi Yasaklayan Hadisler" şeklinde konularına göre tasnif etmiştir. Ayrıca müellif, bu bağlamda rivayet olunan hadislerin 64 adet olduğunu ve rivayetlerin senedinde ismi geçen sahabe sayısının 27 olup tevâtür derecesinde ulaştığını ifade ettikten sonra, bu hadislerin sıhhatini dahi tahlil etmiştir.² Aynı zamanda bazı sahabilerin bazı Kur'an ayetlerinin okunuşunda ihtilafa düştüğü şeklindeki rivayetleri yorumlayarak, bunların sayısının hem çok az olduğunun altını çizmiş, hem de bu ihtilafın hükümde değil sadece telaffuzda vuku bulduğunu ifade etmiştir. (s. 44-93) Öte yandan yedi harfin Müslümanlara kolaylık için sunulmuş olan bir ruhsat olduğuna ve bu hususta münakaşanın haram olarak addedildiğine, hatta bazı âlimler tarafından küfrü gerektirebilecek bir sebep olarak telakki edildiğine dikkat çekmiştir. Müellif, kendi kanaatini de ortaya koyarak söz konusu rivayetlerden mütevâtir olanların dışındakilerin haber-i vahid olduğunu, dolayısıyla mütevâtir hadislere aykırı olduğu için itibar edilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Şayet bu rivayetler sahih olarak kabul edilse dahi, ya mensuh olup nesh edildiğinin bilinmemesi sonucu nakledilmiş veya Hz. Peygamber (sav) 'in sahabeye yaptığı açıklamalar mahiyetinde söylenmiş olabileceğini ifade etmiştir. Aynı şekilde sahih olarak kabul edilmesi durumunda sahabenin bunları özel mushaflarına tefsir kabilinden yazmış olup sonradan Kur'an metni zannedilmiş olabileceği ihtimalini de dile getirmiştir. Ezcümle yedi harfin Kur'an'ı okumada kolaylık için verilmiş bir ruhsat ve birbiriyle çelişmeyen birtakım vecihler olduğunun altını çizmiştir. (s. 94-108)

İkinci Bölümde müellif, Kur'an'ın yedi harf üzere indirildiğinde İslam âlimlerinin ittifak halinde olduğunu, ancak yedi harfin mahiyeti³ konusunda bu birlikteliğinin sağlanamadığını ifade etmiştir. Nitekim bu bağlamda birçok görüşün dile getirildiğini (s. 111) söyleyerek bunları 'Zayıf ve Kuvvetli Görüşler' olarak tasnif etmiş ve sonunda kanaatini de ortaya koymuştur. Zayıf görüşler bağlamında, yedi harfle (va'd-va'îd, helâl-haram, emir-nehiy,

² Yedi Harf ile ilgili hadisleri için bk. Ebü'l-Kâsım Şihâbüddîn Abdurrahmân b. İsmâil b. İbrâhîm el-Makdisî, el-Mürşidü'l-Vecîz ilâ 'UlûminTete'allekubi'l-Kitâbi'l-'azîz (Beyrut: Daru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 2003), 78-85.

³ Yedi Harf'in mahiyeti hakkında detaylı bilgi için bk. Ebü'l-Hayr Şemsüddin Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Alî b. Yûsuf el-Cezerî, en-Neşr fi'l-Kırâati'l-'Aşr, thk. Ali Muhammed ed-Dabbâ', (Beyrut : Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye,t.y.), 2: 24; Makdisî, el-Mürşidü'l-Vecîz, 86-111.

dua, haber, öğütler, meseller, muhkem-müteşâbih, mutlak-mukayyet, hâss-âmm, hakikat-mecaz, zâhir-bâtn...) gibi (s. 112-114) anlamaların kast edildiğini söylemiştir. Ancak bunların ahkâm ve tefsire dair kavramlar olduğunu, dolayısıyla hükümde haram-helal bağlamında bir değişimin olamayacağını vurguladıktan sonra ihtilafın sadece Kur'ân'ın kıraatinde söz konusu olabileceğini ifade etmiştir. Aynı zamanda müellif, bir taraftan söz konusu rivayetlerin zayıf olduğunu vurgularken, diğer taraftan da bunlarla kastedilenin yedi harf olamayacağını ifade ederek kanaatini ortaya koymuştur. (s. 115-122) Kuvvetli görüşler bağlamında serdedilen açıklamalara gelince, ilk olarak yedi harfin müteşâbih olarak değerlendirildiğini dile getirmiştir. Yine yedi harften maksadın ya yedi Arap kabilesinin dili olduğunu, ya da bununla aynı anlama gelen değişik lafızların kast edildiğini söylemiştir. Bir diğer görüş olarak ise 'yedi' ile 'çokluk' anlamının kast edildiğini ifade etmiş ve tüm bunlara yapılan tenkitleri de dile getirmiştir. (s. 123-148) En nihayetinde müellif, kendi kanaatini ortaya koyarak, yedi harfin mahiyetini tam olarak anlamının imkansız olduğunu, sadece yedi harfi 'sayıyla sınırlı olmayan bir takım vecihler' olarak değerlendirmenin mümkün olabileceğini ifade ederek, yedi harf ruhsatı bağlamında ortaya çıkan bu vecihleri madde halinde sıralamıştır. (s. 123-160)

Üçüncü Bölümde ise müellif, yedi harf ruhsatının verilmiş sebebi ve tarihi, yedi harfle ilgili vecihlerin kaynağı ve yedi harfin neshi gibi muhtelif meselelere yer vermiş ve özetle şunları söylemiştir. Yedi harfin, Kur'ân'ın muhtelif kabile ve toplumlar arasında süratle yayılmasını temin etmek gayesiyle, vahye müstenit olarak genişlik, kolaylık ve rahmet olarak müslümanlar'a verilen bir ruhsat olduğunu ifade etmiştir. Bu ruhsat ise "bazı hadislerin de delaletiyle muhtemelen hicretten sonra, değişik kabîle ve toplumların İslam'ı kabul etmesi sonrasında ortaya çıkan bir zaruret sebebiyle verilmiştir" diyerek yedi harf ruhsatının verilmiş sebebine ve zamanına işaret etmiştir. (s. 163-168) İkinci olarak müellif "Yedi Harf'le İlgili Vecihlerin Kaynağı" konusunu ele almış ve bu vecihlerinin kaynağının "Kur'ân yedi harf üzere nazil olmuştur" anlamında rivayet olunan hadislere dayandığını ifade etmiştir. Bu bağlamda Abdussabûr Şahin'in "Acaba bu okuyuşlardan her biri bizzat Rasûlullah'dan mı sâdir olmuştur? Veya bu farklılıklar o kişilerin Kur'ân'ı Rasûlullah'dan alış kabiliyetlerinden, diğer bir ifadeyle Rasûlullah'tan duyduğu kıraati olduğu şekilde değil de lehçe farklılığı ve özel durumu sebebiyle becerebildiği kadar okumasından da kaynaklanan vecihler olabilir mi?" şeklindeki açıklamalarına da burada yer verilmiştir. Bu sorulara cevap niteliğinde gerek İslam bilginlerinin gerekse kendi kanaatinin ne olduğunu dile getirmiştir. Şöyle ki bu soruya net olarak cevap vermenin mümkün olmadığını, ancak hadislerin üslubuna bakarak bu farklılığın her iki şekilde de ola-

bileceğini, netice olarak bu farklılıklardan tevâtür ile sabit olanların kabul edilip diğerlerinin kabul edilemeyeceğini söylemenin kaçınılmaz olduğunu vurgulamıştır. (s. 169-177) Sonrasında ise "Yedi Harf'ten Kaynaklanan Kıraat Farklılıklarının Kur'an'daki Dağılımı" ve "Yedi Harfin Neshi" meselesine yer vermiştir. Yedi harfin neshi bağlamında; "Yedi harfin, Kur'an'ın kureyş lehçesinde istikrar kazanmasıyla kaldırıldığı", "Yedi harf'in nesh edilmeyip halen mevcut olduğu" veya "Yedi harf'in Hz. Osman Mushaflarının hattının izin verdiği kadarıyla mevcut olduğu" şeklinde ortaya çıkan üç görüşe yer vermiştir. Müellif kendi kanaatini de dile getirerek, yedi harf ruhsatının kaldırılmadığını, dolayısıyla bu ruhsat sebebiyle gerçekleşen kıraat farklılıklarının da aynen korunduğu söylemiştir. (s. 178-191) Müellif bu bölümün son kısmında, "Yedi Harf'ten Kaynaklanan Kıraat Farklılıklarının Kur'an Yorumuna Etkisi" diye bir başlık açarak yirmi kadar ayetin tefsirine yer vererek konuya farklı bir açıdan yaklaşmıştır. (s. 192-207)

Dördüncü bölümde ise kıraat ilminin menşei, tarihçesi ve önemi, kıraat çeşitleri, kıraatlerin faydası gibi muhtelif meseleler ele alınmıştır. Öncelikle kıraat ilmine dair kârî, kurrâ, mukrî ve tilâvet kavramları açıklanmış, bu ilmin tanımı, konusu ve amacı ifade edilmiş, Peygamber efendimiz (sav) ve sonraki neslin bu ilme verdiği önem dile getirilmiştir. (s. 211-214) Sonrasında ise "Kıraat İlminin Kaynağı ve Tarihçesi" hakkında özet bilgi vermekle beraber özellikle Harun b. Musa, Ebû Ubeyd Kâsım b. Sellâm, İbn Mücâhid, İbn Mihrân en-Nisâbüri, İbnü'l-Cezeri gibi önemli şahsiyetlerin bu ilme katkılarını dile getirmiştir.⁴ (s. 215-222) Yine sema ve arz yöntemleriyle kıraatlerin öğretim metoduna kısaca değinildikten sonra kıraat ilmindeki tarik ve meslekler ele alınmıştır. Akabinde ise müellif, kıraatlerin sıhhati için gereken üç şartı dile getirmiş ve bu üç şarttan "Arap gramerine uygun olma" şartının gereksiz olduğunu söylemiştir. Hatta bu şart konulması sebebiyle dilcilerin bazı mütevatir kıraatleri eleştirdiğine, bunun da oryantalistlerin konuyu istismarına sebebiyet verdiği dikkat çekmiştir. (s. 223-229) Müellif bu bölümün devamında kıraatlerdeki tevâtür olgusuna vurgu yapmış ve kıraatleri mütevatir ve şaz olarak tasnif etmiştir. Öte yandan kıraatlerin gerek Kur'an-ı Kerimi okuma, ezberleme ve tefsir etme açısından, gerekse Arap dilinin gelişmesine sunduğu katkılar açısından faydalarını dile getirmiştir. Akabinde ise on kıraat imamı ve râvilerinin hayatları hakkında özet bilgiler vermiş ve kıraat alanında telif edilmiş yüz adet eseri kronolojik olarak sıralamıştır. Son olarak istanbul ve mısır tariklerinin ülkemizde okutulan mesleklerine göre bazı ayetlerin vücûhatına yer vermiş ve aralarında takdim, tehir, tercih, terk gibi bazı fer'i farkların mevcudiyetine işaret etmiştir. (s. 230-301)

⁴ Kıraatlar konusunda detaylı bilgi için bk. Abdulhamit Bırışık, Kıraat, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2002), 25: 426-433.

Beşinci bölümde ise müellif, kıraatlere yönelik oryantalist yaklaşımlara yer vermiş ve soru-cevap şeklinde birçok konuyu burada ele almıştır. Öncelikle, Kur'ân'ın korunmuşluğunu ifade ettikten sonra, onun gerek yazıyla gerekse, hafızayla kesintisiz olarak günümüze ulaştığına özellikle vurgu yapmıştır. Sonrasında ise müellif oryantalizmin mahiyeti ve tarihçesini ele almış, oryantalistlerin bu sahada yapmış olduğu çalışmalara değinmiş ve oryantalist akım karşısında günümüz İslam bilginlerinin nasıl hareket etmesi gerektiği noktasında da kanaatini ortaya koymuştur. (s. 305-324) Müellif, oryantalistlerin Kur'an'ın kaynağı⁵ ve sıhhatine yönelik yapmış oldukları çalışmaların arka planına dikkat çekmiş ve onların kendi kutsal kitaplarında meydana gelen değişme ve bozulmanın Kur'ân için de söz konusu olduğunu ispatlamaya çalıştıklarını söylemiştir. Aynı şekilde müsteşriklerin Kur'ân'ın vahiy mahsulü olmayıp Hz. Peygamber (sav)'in eseri olduğu, hatta bu konuda Yahudi, Hristiyan ve başka kaynaklardan istifade ettiği şeklindeki iddialarına da yer vermiştir. Müellif bu iddialara cevap niteliğinde Kur'ân ile diğer kutsal kitaplar arasındaki farklılığa vurgu yapmış ve bu kapsamda ileri sürdükleri iddiaların kabul edilebilir olmadığını söylemiştir. (s. 325-333) Müellif bu kısımda oryantalistlerin üzerinde durdukları diğer meselenin kıraatler olduğunu ve onların meseleyi nasıl istismar ettiklerini dile getirmiştir. Nitekim oryantalistler, yedi harf ruhsatına bağlı olarak gerçekleşen kıraatlerin ictihâdî olduğunu ve Kur'an metninde bir takım değişikliklerin mevcudiyetini ileri sürmüşlerdir. Müellif bu kısımda bazı oryantalistlerin, özellikle de onların ustası sayılan Ignaz Goldziher'in görüşlerine yer vermiştir. Çoğu zayıf veya farklı bağlamlarda söylenmiş olan bazı rivayetlerden hareketle Goldziher'in ileri sürdüğü bu cılız iddialara müellif teker teker cevap vermiştir. Aynı zamanda Goldziher'in adeta itiraf niteliğinde ki, "*Bize düşen, diğerlerinden daha çok, ana geleneğin iyi gözle bakmadığı rivayetlerden söz etmektir*" sözünü hatırlatarak oryantalistlerin asıl niyet ve amacının ne olduğuna dikkat çekmiştir. (s. 334-376) Müellif eserin son kısmında "Kıraatlarla İlgili Diğer Bazı İddialar" başlığı altında gerek şahsına sorulan, gerekse kitap, makale vs. matbu eserlerde geçen veya sempozyum, panel gibi muhtelif ilmi çalışmalarda gündeme gelen konuları soru-cevap şeklinde kırk tali başlıkla ele almıştır. (s. 377-443) Kanaatimizce de bu kısım, yedi harf konusunda zihninde soru işaretleri bulunan kimselerin sorularına cevap bulabileceği bir bölümdür. Zira bu bağlamda daha önce sorulmuş veya sorulacak muhtemel birçok soruya ilgili kısımda cevap verilmiş ve mesele ana hatlarıyla basitleştirerek takdim edilmiştir.

⁵ Kur'ân'ın kaynağın hakkında ileri sürülen görüşler için bk. Abdullah Draz, çev. Salih Akdemir, *Kur'ân'a Giriş*, (Ankara: Kitâbiyât Yayınları, 2000), 91-131.

Eserin muhtevası hakkında bilgi verdikten sonra genel bir değerlendirme yapacak olursak diyebiliriz ki, âlimlerin "büyük ve güç bir mesele" olarak tarif ettiği, ağırdalı, çetrefilli ve bir o kadar da önemli olan yedi harf konusu bu eser sayesinde büyük oranda vuzuha kavuşmuştur. Bu eser birçok araştırmacının dikkatini çekmiş ve çokça istifade edilen bir çalışma olmuştur. Özellikle de eserin son kısmının Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı bazı eğitim merkezlerinde kıraat-i aşere bölümü kursiyerlerine okutulduğunu, her gün bir soru-cevap şeklinde üzerinde durulup müzakere edildiğini müşahade etmekteyiz. Eserin sade bir üslûpla kaleme alınması, meselelerin kolaylaştırılarak izah edilmeye çalışılması, konuyla bağlantılı hadislerin tahrir edilmesi, oryantalistlerin kıraatlere yönelik iddialarına verilen cevaplar ve son kısımda soru-cevap şeklinde birçok konunun ele alınması eserin öne çıkan özellikleri olarak değerlendirilebilir. Kanaatimizce de kıymeti büyük olan bu eser, konunun meraklılarının veya bu sahada çalışma yapacak olan araştırmacıların ilk müracaat etmesi gereken bir kitap olmalıdır. Nitekim bu eser birçok ilmi araştırmalarda kaynak olarak kullanılmış ve kullanılmaya da devam etmektedir.⁶

⁶ Bk. Nihat Temel, *Müslümana Yol Haritası*, İstanbul 2006. Ziya Şen, *Kur'an'ın Metinleşme Süreci*, İstanbul 2007. Mustafa Öztürk, "İmamiyye Şiasının Kıraat ve Ahruf-i Seb'a Anlayışı", *Marife Dergisi*, yıl 8, sayı: 3, kış 2008, s. 121-154. Abdülmecit Ökcü, "Taberî'nin Yedi Harf Hakkındaki Görüşleri", *Bir Müfessir Olarak Muhammed b. Cerîr et-Taberî Sempozyumu*, Konya 2010. Hacı Önen, "Taberî Örneğinde Kıraat ve Hurufu Seb'a İlişkisi", e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi, sayı: III, Nisan 2010. Bilal Gökçür, "Modern Dönemde Kur'an Tarihinin Ortaya Çıkışı: Kur'an'ın Korunmuşluğu Hususunda Oryantalist İddialar ve Müslümanlardan Cevaplar", *İst. Üniv. İlahiyat Fak Dergisi*, 2012, sayı: 27, s. 9-28. M. Atilla Akdemir, *Kıraat İlmî Eğitim ve Öğretim Metotları*, İst 2013. Hacı Önen, "Yedi Harf ve Kıraatin Kesiştiği ve Ayrıldığı Noktalar", *Dicle Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Nisan 2014, yıl: 6, sa:11, s.182-193. Hacı Önen, "Ebû Amr ed-Dânî'ye Göre Yedi Harfin Anlamı", e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi, sayı: XI, Nisan 2014, s. 56-72. Yaşar Akaslan, *Kıraatların Fikhi Hükümlere Etkisine Dair Bir İnceleme: Nisa Suresinin 43. Âyeti Örneği*, Ondokuz Mayıs Üniv. İlahiyat Fak. Dergisi, sayı: 38, s. 205-232, yıl: 2015. Mehmet Dağ, *Kıraat Terimlerindeki Anlam Kırılmaları Şâz Kavramı Örneği*, Tarihten Günümüze Kıraat İlmî, Ankara 2015 (bildiri kitabı) (s. 85-112). Naif Yaşar, "Taberî'nin Kıraatlere Bakışı", *Marife Dergisi*, Yaz 2016, 16/1/, s. 59-86. Murat Akkuş – Ramazan Aydın, "Türkiyedeki Farklı Kıraat Anlayışlarıyla İlgili Değerlendirmeler", *Mütefekkir Dergisi*, Aksaray Üni. İslami İlimler Fakültesi Dergisi. C. 3, sayı: 6, Aralık 2016, s. 289-306. Hacı Önen, *Kıraat Farlılıklarının Meallere Yansımaları*, Hasan Basri Çantay ve Kur'an Yolu Mealleri Örneği, *The Journal of Academic Social Science Studies*, Number: 54, p. 153-163, Spring I, 2017. Vezir Harman, *Yedi Harf Bağlamında Kur'an'ın Rasûlullah Döneminde Kitaplaştırılması Meselesi*, *Diyanet İlmî Dergi*, C. 53, sayı: 3, Temmuz-Eylül 2017, s. 73-102. Cemil Küçük, *Kur'an ve Kıraatlerin kaynağı*, *Vankulu Sosyal Araştırmalar dergisi*, sayı:1, s. 207-228, Van 2018. İsmail Karaçam, *Kur'an Tilavetinin Esasları*, İFAM, İstanbul: 2018.

KAYNAKÇA

- Birişik, Abdulhamit. "Kıraat". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25: 426-433. İstanbul: TDV Yayınları, 2002.
- Çetin, Abdurrahman. *Kur'ân-ı Kerim'in İndirildiği Yedi Harf ve Kıraatlar*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2010.
- Draz, Abdullah. *Kur'ân'a Giriş*. Ankara: Kitâbiyât Yayınları, 2000.
- İbnü'l-Cezerî, Ebü'l-Hayr Şemsüddin Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Alî b. Yûsuf. *en-Neşr fi'l-Kırâati'l-'Aşr*. thk. Ali Muhammed ed-Dabbâ'. Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye. 2 Cilt, t.y.
- Makdisî, Ebü'l-Kâsım Şihâbüddîn Abdurrahmân b. İsmâîl b. İbrâhîm. *el-Mürşidü'l-Vecîz ilâ 'Ulûmin Tete'alleku bi'l-Kitâbi'l-'azîz*. Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2003.